

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

Opuscula Spiritiva - I. Horologium Asceticum. II. Principia Vitae Christianae. III. Manuductio ad Coelum. IV. Via Compendii ad Deum. V. De Sacrificio Missae. VI. De Discretionem Spirituum ... Operum Eminentiss. Cardinalis, Tom. I

Bona, Giovanni

Parisiis, 1677

Cap. X. De motione quae fit ministerio Angelorum. Quomodo loquantur & illuminent. An hominum mentibus illabi possint.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9969

motam, sed etiam conturbatam: & sic in tristitia didicit opus fuisse sibi cum munere quidem devotionis, etiam ponderare veritatis. Ergo necessaria post divinam visitationem humilitas est, & illius vox assumenda qui dixit, Exi à me Domine, quia homo peccator sum. Necessaria item gratitudo, & cognitâ propriâ indignitate in illum refundendum est munus à quo donum omne procedit. Prudentia denique adhibenda est, & circumspectio, ut id fideliter impleatur, ad quod anima Dei motione incitatur.

CAP. X.

De motione qua fit ministerio Angelorum Quomodo loquantur & illuminent. An hominum mentibus illabi possint.

I. **D**ivinam motionem vel ab ipso Deo immediatè procedere, vel ministerio Angelorum fieri, jam supra ex mellifluo Doctore constitutum est. Idem asserit gravissimus scriptor Dionysius (a) de cælesti Hierarchia, altissimè differens. *Angeli inquit, primariò & multipliciter Deum participant, multisque modis arcanum Dei manifestant: quamobrem præ cæteris omnibus Angelicum cognomen meruerunt, quia ipsi primùm à Deo illuminantur, & per ipsos nobis nostræ revelationes transmittuntur. Sic igitur lex, ut divinus sermo testatur, per Angelos nobis data est: & illos celebres ante legem & post legem Patres nostros Angeli ad Deum adducebant, aut quod agendum erat exponentes, & ab errore & vita profana ad rectam viam veritatis traducentes: aut manifestantes sacros ordines, aut mysteriorum quæ supra mundum sunt abditas visiones, aut divinas quasdam prædictiones tanquam nuncii & ministri explanantes. Et infra id sanxisse ait ordinem divinæ legis, ut per superiora ista quæ inferiora sunt ad divinum Numen adducantur: quod variis comprobatur exemplis ex novo Testamento. Cum enim debeat infimus ordo An-*

a Cap. 4. S. 2.

gelorum actus hierarchicos exercere, idque non nisi respectu hominum præstare possit, constat manifestè Angelos jussu Dei sæpe homines movere & excitare. Rectè Augustinus (b) *Deus per seipsum, quia lux est, illuminat pias mentes, ut ea quæ divina dicuntur, vel ostenduntur, intelligant. Sed si ad hoc ministro utitur Angelo, potest quidem aliquid agere Angelus in mente hominis, ut capiat lucem Dei, & per hanc intelligat. Sed ita dicitur intellectum dare homini, & quasi, ut ita dicam, intellectuare hominem, quemadmodum quisquam dicitur lucem dare do nui, vel illuminare domum, cui fenestram facit: cum eam non sua luce penetret & illustret, sed tantummodo aditum, quo penetretur atque illustretur, aperiat. Sed nec Sol, qui per fenestram illustrat domum, ipse creavit eandem domum, aut hominem qui fenestram fecit in do no, aut ipse illi jussit ut faceret, aut adjuvit ipse facientem, aut aliquid egit ut aperiretur, qua suum lumen infunderet. Deus autem & hominis mentem rationabilem atque intellectualem fecit, quæ posset capere lumen ejus, & Angelum talem fecit, qui operari posset aliquid unde ad capiendum lumen Dei mens adjuvaretur humana, & eandem sic adjuvat mentem, ut Angelicam recipiat operationem.*

II. Sunt autem duo præcipui actus supernorum spirituum erga homines, loquutio & illuminatio. Et illos quidem modo quodam excellentissimo loqui sacræ literæ passim testantur; quæ ipsos inter se, & cum hominibus, atque etiam cum Deo colloquentes sæpe describunt. At de modo hujus loquutionis multæ sunt & diversæ Theologorum opiniones, quarum discussio nec hujus loci nec nostri instituti est. Sufficit enim pro re præsentis scire, quod multipliciter cum hominibus loquuntur, vel per voces sensibiles, quas in assumptis corporibus emittunt; vel easdem voces sensibiles efformando in aëre absque corporum assumptione; vel per signa

b Conc. 18. in c. 113.

sensibilia, concutiendo, pungendo, infligendo alapam, ut passim in actis Sanctorum legimus: vel denique per somnia, aut movendo phantasmata. Ab iisdem vero hominum mentes illuminari, constans est Patrum & Scholasticorum consensus: sed modum quoque hujus illuminationis valde perplexum & difficilem reddunt varia & obscura Doctorum sententia. Quidam aiunt Angelum illuminantem confortare intellectum illuminati, producendo in eo lumen quoddam intellectuale. Alii asserunt illuminantem imprimere illuminato sui luminis participationem. Alii docent fieri illuminationem per modum speculi; sicut enim ex oppositione duorum speculorum similitudines rerum, quae sunt in uno, resultant in altero; ita Angeli applicatio ad mentem hominis facit in ea apparere species, quae sunt in illo. Aliorum opinio est Angelos illuminare, non infundendo lumen, aut ipsum offerendo instar objecti, aut speculi; sed per modum linguae sermonem exprimentis, sicut magister illuminat docendo. Illi qui putant intellectum nihil posse intelligere, nisi phantasmata intuendo, negant Angelum posse hominem illuminare, nisi illustrando phantasmata, & agendo super species, quae in sensu interiori sunt, eas diversimode dividendo & componendo. Qui vero concedunt posse fieri intellectionem absque phantasmatum speculatione, dicunt Angelum posse intellectum pure & immediatè illuminare, radios suos emittendo super species intelligibiles; quemadmodum lux sensibilis emicat & splendorem causat in rebus corporeis. Nonnulli ita explicant illuminationem. Angelus primo dividit notitiam suam in plures conceptus, ut eam humano intellectui proportionatam efficiat, demittens se & accommodans captui nostro, sicut praceptor pluribus verbis & similitudinibus explicat discipulis doctrinam, quam ipse unico conceptu intelligit. Deinde confortat intellectum, ipsumque adjuvat & docilem reddit, ut ea percipere possit, quae sibi revelantur. Alii alios modos comminiscun-

tur, in quibus non est opus immorari; omnes enim obfcuri sunt, & ob dissidentium Theologorum oppositiones nondum satis elucidati. Longa etiam digressio necessaria foret, & tota sensuum externorum & internorum œconomia enucleanda, ut hæc omnia dilucidè à me explicari, & facilè à legentibus intelligi ac introspicì possent. Ne quid autem desit necessariæ cognitioni, quædam breviter adnotabo, quæ certissima sunt, & in quibus omnes conveniunt.

1. Certum est primò Angelos docere, excitare, intus homines movere, veritates ignotas à Deo acceptas eisdem manifestare, purgare ipsos ab ignorantia, cognitione illuminare, & novâ aliquâ veritate ad statum gratiæ vel gloriæ pertinente perficere. Quo autem pacto id præcisè contingat, Scholasticis examinandum relinquo. Agit de loquutione Angelorum doctor Angelicus 1. p. qu. 107. & de illuminatione qu. 106. & 111. Itemque de veritate qu. 9. art. 1. 2. & 3. & qu. 11. art. 3.

2. Illuminario species quædam loquutionis est, sed differt in multis una ab altera. Nam loquutio de quibuscunque rebus esse potest, illuminatio non nisi de revelatis à Deo: illa indifferenter à superioribus & inferioribus esse potest, hæc est tantùm à superioribus: illa per totam æternitatem durabit, hæc cessabit in fine mundi: illa bonis & malis, hæc solis convenit bonis; quamvis enim dæmon possit alium incognita docere, quia tamen non respicit moralem discipuli perfectionem, nunquam dicitur illuminare.

3. Solus Deus humanæ menti illabi potest: ipse enim solus plenum in eam dominium exercet, & quicquid vult in ea operatur. Auctor (e) libri de spiritu & anima inter opera Augustini, *solius, inquit, Trinitatis est intrare, & implere naturam siue substantiam quam creavit Bernardus* item ait. *Illud scitote nullum creatorum spirituum per se nostris mentibus applicari, ut videlicet nullo mediante nostri*

c Tom. 3. cap. 27. Serm. 5. in Cant.

sive corporis instrumento, ita nobis immisceatur vel infundatur, quo ejus participatione docti, sive doctiores, vel boni sive meliores efficiamur. Nullus Angelorum, nulla animarum hoc modo mihi capabilis est, nullus ego capax. Nec ipsi Angeli ita se alterutrum capiunt. Sequestretur proinde prerogativa hæc summo ac incircumscripto spiritui, qui solus cum docet Angelum sive hominem scientiam, instrumentum non quaerit nostræ corporeæ auris, sicut nec sibi oris. Per se infunditur, per se innotescit, purus capitur à puris. Solus igitur Deus omnia cordis penetralia & recessus intima sua virtute scrutatur, solus animæ inest, replens in bonis desiderium ejus. Illabi enim & inesse alicui, ut seraphicus Doctor (d) ait, importat quod illud sit intimum illi, & intime in eo operetur; nihil autem tale reperitur respectu animæ nisi solus Deus, ideò solus illabi animæ potest spiritus divinus, qui est finis ultimus & summum bonum ipsius. Quod si dicas, inquit Bernardus (e), posse inesse & Angelum, non inficior. Memini scriptum; & Angelus qui loquebatur in me. (f) Atqui differentia est in hoc. Inest Angelus suggerens bona, non ingerens, inest hortans ad bonum, non bonum creans. Deus sic inest ut afficiat, ut infundat; vel potius, ut infundatur & participetur: Angelus cum anima, Deus in anima. Ille ut conturbernalis animæ inest, Deus ut vita.

4. Dei solius est voluntatem efficaciter movere sive immutare, ut docet S. Thomas (g) quia ipse solius est ejus Creator & Dominus. Hinc est illud Sapientis (h), Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud. Et Apostolus ait (i), Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere. Quamvis enim Angelus possit movere voluntatem proponendo objectum, concitando passionem, suasionibus alliciendo; non tamen potest ita efficaciter movere, sive immutare; ut ex invita volentem faciat. Ad solum Creatorem pertinet ex nolentibus volentes

d 1. Sent. dist. 8. p. 2. qu. 2. e Lib. 5. de consil. c. 5. f Zach. 1. g 1. 2. qu. 2. art. 6. h Prov. 21. 1. i Philipp. 2. 13.

facere, ut ait Augustinus (k), *ex repugnantibus consentientes, ex oppugnantibus amantes*. Ipsi psallit Propheta (l), *Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat cecos*. Et apud Ezechielem [m] ipsemet ait, *Spiritum novum tribuam in visceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum*. Hæc autem superant omnem Angelorum potentiam.

5. Idem de intellectu asserendum est, in quo realiter operari, aliquid ipsi immediatè imprimendo, soli convenit Deo, qui solus potest, ut dictum est, intra potentiam spiritualem illabi, ita ut ibi revera sit, & intimus existat. Angelus verò, cum ubi non est operari non possit, non imprimit intellectui, ut docet Angelicus Doctor, quasi interiùs aliquid in ipso agens, sed solum ex parte objecti, inquantùm aliquid intelligibile proponit, quo intellectus noster confortatur, & vincitur ad assensum. Quod si possent Angeli substantialiter adesse intellectui, occultas cordium cogitationes cognoscere, & quascumque vellent in nobis producere possent, quia operantur ubi sunt: hæc autem prærogativa & Scripturarum auctoritate, & unanimi Patrum consensu soli Deo reservatur. Ideò orantes Apostoli dixerunt (n), *Tu Domine, qui corda nosti omnium*: Et Psalmista ait (o) *Ipse novit abscondita cordis*. Idem in libro Regum orans Salomon, dixit (p), *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum*. Ex hoc Tertullianus (q) Deum Marcionis ad sui faciendam fidem provocaturum se ait, *Vt & futura prænuntiet, & occulta cordis revelet*. Ambrosius, (r) *Dominus, ait, occultorum cognitione Deum se esse demonstrat*. Augustinus (s) *cogitationes quas modo non videt nisi Deus, omnes invicem videbunt in illa societate Sanctorum*. Abbas Serenus apud Cassianum (t) soli Deo penetrabiles esse omnes spirituales atque intellectuales substantia ex eo evincit,

k Lib. 4. ad Bonif. cap. 9. l Psal. 45. m Ezech. 11. 19. n Act. 1. 24. o Pl. 43. p 3. Reg. 8. 39. q Lib. 5. in Marc cap. 15. r Ambr. in cap. 5. Luca. Aug. serm. 6. de diver. r Coll. 7. cap. 13.

quod solus, totus, & ubique, & in omnibus sit; ita ut & cogitationes hominum, & internos motus, atque abdita mentis universa inspiciat, atque perlustret.

6. Ex his facile colligi potest, qua ratione intelligenda sit scriptura (u) cum dicit, misisse diabolum in cor Judæ, ut traderet Dominum; vel intrasse sathanam in cor Judæ. *Considerandum est enim, ut ait S. Thomas (x), quod demon dicitur ingredi posse mentem hominis, non secundum substantiam, sed secundum effectum, in quantum scilicet instigat hominem ad aliquid cogitandum.* Possunt nimirum Angeli tam boni quàm mali extrinsecus mentem movere objiciendo sensibus tam externis, quàm internis earum rerum species, quæ ad bonum sive ad malum invitant & alliciunt: possunt educere species ex phantasia, ut excitent intellectum: & ideò dicuntur aliquando vel causa vel immittere cogitationes, quibus tamen non consentire, cum ad malum provocant, & possumus & debemus. Quod si quispiam eis præbet assensum, tunc dicitur sathanas cor ejus intrare vel implere, non per intimum illapsus, sed secundum effectum pravarum suggestionum. *Non ergo, ait Didymus [y], participatione nature sive substantie implet quempiam diabolus, aut ejus habitator efficitur, sed per fraudulentiam & deceptionem & malitiam inhabitare in eo creditur, quem replevit.*

7. Instinctus Angelicus initio terrorem, in fine adfert consolationem: initio Angelus abscondit se, in fine se ostendit, & prodit. Patent hæc in historia Tobia, & in congressu Gabriëlis cum beatissima Virgine Maria. Nam Raphaël se in fine rerum gestarum Tobia manifestavit: & B. Virgo primùm turbata est in sermone Angeli, deinde confortata respondit: *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* De Angelica motione optimè Antiochus. [z] *Iustitia Angelus verecundie atque intemerati pudoris cupientissimus, mansuetus insuper est*

u Joan. 13. 2. 27. x qu. ult. de malo art. 12. in fine. y Lib. 3. de Spiritu Sancto. z Hom. 61.

& tranquillus. Hic ubi primum ad cor hominis ascenderit, cum eo mox sermonem texit familiariter de justitia, de munditia, & castitate, de probitate morum, de frugalitate sive parsimonia victus, de operatione quæ justa sit, denique de omni virtute gloriæ cœlestis conciliatrice. Simul atque hæc cuncta ad cor hominis ascenderint. perspicuè sentitur præsentia Angeli justitia. Cum igitur Angeli boni semper ad bonum excitent, eorum instinctus iisdem signis dignoscitur, quibus divinum discerni ostensum est supra. Observat autem S. Thomas eum qui illuminatur cognoscere quidem suam illuminationem ex parte rei quæ sibi manifestatur; sed semper non cognoscere se ab Angelo illuminari: Multa enim beneficia, quæ occulta sunt, conferunt nobis Angeli sancti, illi præsertim, quorum tutelam commissi sumus.

CAPUT XI.

De spiritu diabolico, aique signis. Quæ sint diaboli artes & astutia. Variæ ejus illusiones. Quædam de Eneergumenis. De spiritu carnali, & mundano.

I. **D**iaboli spiritus nomine ille notatur instinctus, quo menti nostræ suggeritur, quod malum & vitiosum est, quod virtuti contrarium, quod alienum ab exemplis & doctrina Christi: cum videlicet mens nostra à concupiscentia abstracta & illecta ad inobedientiam & prævaricationem divinæ legis excitatur. Ideò timet Apostolus (a), *ne sicut serpens Evam seduxit astutiâ suâ, ita corrumpantur sensus nostri, & excidant à simplicitate quæ est in Christo*: ne videlicet ab illo decipiamur, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret. Hujus fraude mors introivit in orbem terrarum: è cœlo enim in gehennam propter superbiam justè depulsus, cum ad illas beatas sedes, quæ sibi suisque sociis paratæ fuerant destinatos homines vidit, hanc illis gloriam invidit, blandif.

a 2. Cor. 11. 3.